

Lirip, Bantula at Hasik: Ang Integrasyon ng Modelong CRAAP sa Pagtuturo ng Mapanuring Pagbasa at Pananaliksik sa Panahon ng Misinformation at Disinformation

Marnel B. Caga¹

¹University of Makati - Higher School ng UMak, JP Rizal Extension, West Rembo, Taguig City, 1215 Philippines
marnel.caga@umak.edu.ph

ABSTRACT

Malaki ang ginagampanang papel ng pagtuturo ng pagsusuri ng mga teksto at pagsulat ng pananaliksik sa antas ng Senior High School. Nililina ang pinayayaman nito ang karanasan at kasanayan ng mga mag-aaral at iniwasan ang pagpapalamang ng diskurso sa pagkahirati sa mga impormasyong hindi wastong sinuri o walang krebilidad. Sinuri sa pag-aaral ang kabisaan ng modelo at iniugnay ang konsepto ng lirip, bantula at hasik sa pagtuturo ng asignaturang Filipino sa Baitang 11. Tatlong mag-aaral (30) ang naging tagatugon sa isinagawang pag-aaral gamit ang palarawang metodo (descriptive method) sa pananaliksik at mga talatanungan na dumaan sa balidasyon ng sampung ekspertong guro sa Filipino. Ginamit din ang kuwantitatibong metodo upang malaman ng mananaliksik ang demograpikong propayal ng mag-aaral na may kaugnayan sa misinformation at disinformation. Lumabas sa pag-aaral na mahalaga ang paglilirip (pagninilay), ang bantula o paggamit ng mga kasanayan bilang panawagan sa katotohanan at etika sa akademiya, at paghahasik o pagpapakalat ng kamalayan sa mga mag-aaral kung paanong maingat na makakalap ng mga impormasyon at sanggunian para sa pagsulat ng makabuluhang pananaliksik sa Filipino. Inilahad din sa pag-aaral na naging mabisa sa pag-unawa ng mga mag-aaral at paglinang sa kasanayan sa pagsulat ng pananaliksik ang paggamit ng Modelong CRAAP.

Keywords: Modelong CRAAP, flexible learning, lirip, bantula, hasik

This is an open access article under the [CC BY-SA](#) license.

Introduksiyon

Sa pagtuntong ng ika-21 siglo, umunlad ang pagkakaroon ng tinatawag na online collaborative learning at pagbabahaginan ng iba't ibang kaalaman gamit ang internet at social media. Sa Pilipinas, ang paggamit ng mga aplikasyon sa social media ay naging isang mabilis na pag-iral kung kaya ang mga silid-aklatan ay kailangang makisabay sa uso o sa agos ng pagbabago at mapanatili ang interaksyon sa bawat isa lalo't higit ng mga mag-aaral. Sa loob ng limang taon, kasabay ng mga pagbabagong teknolohikal na nagaganap at umiiral maging sa loob ng akademiya, ang pag-iral ng mga fake news, misinformation at disinformation ay isang naging mainam na paksa para sa pagsasagawa ng maka-agham na pananaliksik. Ang mga larangan ng kalusugan, midya, impormasyon, politika at agham panlipunan ang madalas na nabibiktima at higit na pinagtutuunan ng pansin na ipakipaglabang maiwas sa ganitong phenomena. Ang pandemiyang COVID-19 ang naging dahilan upang mas magkaroon ng estratehiko at malinaw na pagpapalaganap ng

impormasyon at komunikasyon mula sa mga awtoridad, mga mapananaligang sanggunian at midya upang maiwasan ang pagkakaroon ng panic ng madla. Pagpapaliwanag tungkol sa mga kailangang gawin sa usaping pangkalusugan, at matulungang maliwanagan ang mga tao tungkol sa pagkalat ng sakit at proseso sa pagbabakuna na ilan lamang sa mga mahihirap na sitwasyon na nilangkapan ng pekeng mga balita, disimpormasyon (disinformation), at misimpormasyon (misinformation).

Ang pag-aaral na ito ay naglalayong tayain ang kabisaan ng modelong CRAAP (Currency, Relevance, Authority, Accuracy, at Purpose) sa pag-unawa ng mga teksto at impormasyon na ginagamit sa pagtuturo ng asignaturang Pagbasa at Pagsusuri ng Iba't ibang Teksto tungo sa Pananaliksik sa antas ng Senior High School. Layon din ng naturang pag-aaral na isakonteksto ang modelong CRAAP gamit ang mga katutubong salita na LIRIP, BANTULA AT HASIK na magiging ambag sa pagpapaunlad ng maka-Pilipinong pananaliksik. Sa pag-aaral ni Alfaro (2021), Ang paglaganap ng fake news ay

umiiral na bago pa magsimula ang pandemiyang COVID-19 sa pamamagitan ng social media, email at mga instant messaging apps. Noong ideklara ng World Health Organization (WHO) ang COVID-19 bilang pandemiya, hindi matatawaran ang paglaganap ng misimpormasyon tungkol sa sakit at naipalaganap sa pamamagitan ng mga online na sanggunian. Paano ito nagsimula, saan at sino ang nagpasimula ay tinanggap at ginamit na kongklusyon ng pagiging makatotohanan subalit wala isa man sa mga ito ang napatunayan. Dagdag pa ni Alfaro (2021), ang paglaganap ng mga balita tungkol sa lunas ng nasabing sakit na humantong upang ito ay subukan ng madla ay nagdulot ng mas malalang sitwasyon, gaya ng pagkamatay dahil sa paniniwala sa maling impormasyon. Sinagot ng pag-aaral ang mga suliranin tulad ng lebel ng katanggapan ng mga mag-aaral sa asignaturang Pagbasa at Pagsusuri ng Iba't ibang Teksto tungo sa Pananaliksik, ugnayan ng lebel ng komprehensyon sa pagbasa ng mag-aaral at paniniwala sa fake news, ang mga metodong ginamit ng mga mag-aaral upang mapaunlad ang komprehensyon at ang implikasyon sa guro ng lebel ng katanggapan ng mag-aaral sa mga tekstong ginamit sa pagtalakay.

Sa pag-aaral nina Revez at Corujo (2021), ay nagpakita ng mga resulta tungkol sa mga praktis ng mga silid-aklatan, pagtalakay sa mga episyente at patuloy na kategorisasyon ng mga praktis na ito at layon na maunawaan ang ugnayan ng silid-aklatan at paglaban sa pag-iwas sa fake news at analisahin ang mga umiiral na literatura at mga pag-aaral bilang mapananaligang sanggunian.

Sa malaganap na pagpapakalat ng mga hindi makatotohanang balita at impormasyon, mayroong tinatawag na tatlong information disorder na ipinakita ang Council of Europe: (1) Misimpormasyon o mis-information ay kapag ipinakalat ang hindi makatotohanang mga impormasyon (false information), subalit hindi naglalayong makapaghamak o makapanakit; (2) Disimpormasyon o dis-information kung ang mga impormasyong hindi makatotohan ay intensyonal na ipinakalat at nagdulot ng kapahamakan at Malimpormasyon (mal-information) kung ang makatotohanang impormasyon ay ibinahagi upang makapanghamak o makapanakit, kadalasang binabago ang pagiging pribado at ipinakakalat sa mas malawak na pampublikong paggamit (Wardle at Derakshan, 2017, p.5).

Sa panahon ng kampanya ng pagka-Pangulo sa Estados Unidos noong 2016, maraming obserbasyon na ang pag-iral ng fake news o mga pekeng balita sa social media ay lubos na lumaganap. Isang analisis ang nagpakita na tatlong buwan bago ang eleksyon, ang nangungunang dalawampu (20) na mga pekeng balita

tungkol sa politika ay nagdulot ng napakalaking Facebook engagements kumpara sa nangungunang dalawampu (20) na makatotohanang mga balita (Silverman et al. 2016; nasa pag-aaral nina Pennycook at Rand, 2018). Hindi lamang isang malaganap na problema ang mga maling impormasyon sa publiko, kundi maging sa sektor ng edukasyon, nakaaapekto ang mga pekeng balita sa kalidad ng mga akademikong sulatin at pagganap ng mga mag-aaral. Halimbawa, ang mga papel na nagsisipi o kumikilala sa mga hindi mapananaligang sanggunian (non-credible sources) ay lumaganap. Nakita ang ganitong problema sa kaso ng isang propesor sa larang ng komunikasyon sa Merimack College, Massachusetts. Isang talaan ng mga website na naglalaman ng fake news at satire ang nagawa sa tulong na gabayan ang mga mag-aaral na kumilala ng mga hindi makatotohanang impormasyon, at ang dulong na ito ay naging katanggap-tanggap para sa mga mag-aaral na maiwasan ang paggamit ng mga ganitong uri ng sanggunian (Figueira at Oliveira, 2017).

Sa isang sarbey na ginawa ng Pulse Asia noong 2018, walumpu't walong bahagdan (88%) ng mga Pilipino na gumagamit ng social media ay umamin na malaganap ang fake news (Patag, 2018). Hindi lamang may kamalayan ang mga Pilipino sa pag-iral ng fake news kundi maging sa kung paano ito itinuturing na isang malaking problema. Nailimbag sa artikulong pinamagatan na "Majority of Filipinos See Fake News as 'Serious Problem'" ng CNN Philippines, ang sarbey na isinagawa ng Social Weather Stations (SWS) ay naglahad na animnapu't pitong porsyento (67%) ng mga Pilipino o anim sa bawat sampung "netizen" ay naniniwala na ang fake news ay isang seryosong problema (2018). Subalit ang fake news ay nakikitang isang problema dahil sa impluwensiya ng politika, ito ay isa rin sa mga inaalalang nakaaapekto sa pang-araw-araw na pamumuhay. Sa isang palihan (seminar) na pinamagatang Truth, Trust, and Democracy in the Age of Selfies, Trolls, and Bots, Si Propesor Clarissa David mula sa Unibersidad ng Pilipinas ay nanindigan na ang fake news ay hindi lamang tungkol sa politika. May mga pagkakataon na ang fake news ay nakikita sa mga social media site gaya ng Facebook na naglalaman ng mga balitang hindi totoo tungkol sa kalusugan o suspensyon ng klase, na lubos na nakaaapekto sa pang-araw-araw na gawi ng madla (Geronimo, 2017).

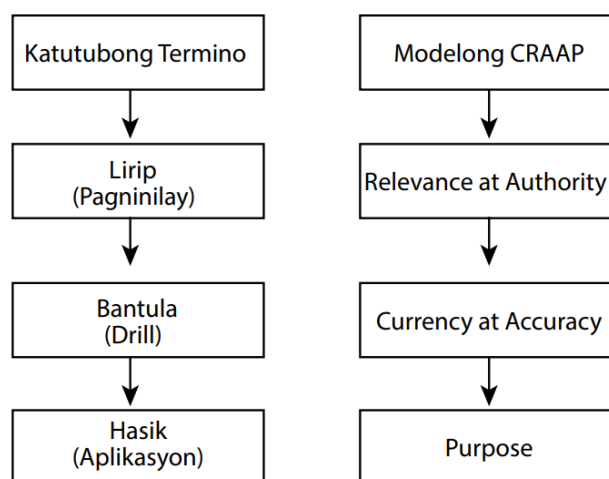
Lirip, Bantula at Hasik bilang Kaparaanan sa Maunawang Pagbasa at Kritikal na Pagsusuri

Sa maka-Pilipinong pag-unawa ng mga estratehiya at dulong pampagtuturo, maganda at nakabubuting gamitin ang mga katutubong konsepto ng Lirip, Bantula at Hasik at kung paano ito maiuugnay ng

mga guro sa iba't ibang asignatura hindi lamang sa Filipino. Ayon sa Pambansang Diksiyonaryo sa Filipino na pinamatnugutan ni Virgilio Almario (2021), Pambansang Alagad ng Sining sa Panitikan, ang lirip ay nangangahulugang pagninilay upang mabatid ang katotohanan ng isang bagay o pangyayari (p.593). Samantala, ang bantula naman ay nangangahulugan na “koratong”. Isang instrumentong tambol na yari sa bumbong ng kawayan, may butas na pahaba ang biyas, at pinapalo ng patpat ng kahoy na ginagamit ng mga katutubo bilang panawagan sa kanilang mga ritwal o ginagamit katulad ng isang kampana (p. 529). Ang hasik naman ay pagpapakalat ng binhi o punla sa linang (p. 366).

Figura 1

Pagtutulad ng Katutubong Termino at Modelong CRAAP

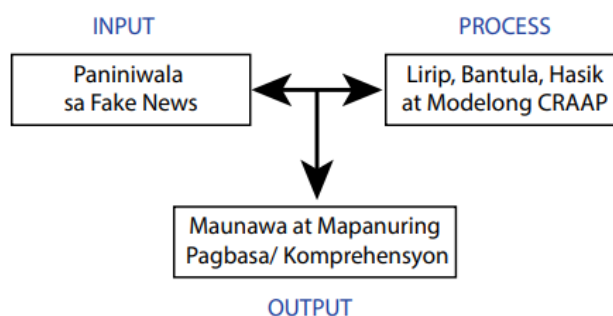
Sa pag-aaral na isinagawa, ikinategorya ng mananaliksik ang modelong CRAAP batay sa gamit ng mga katutubong salita. Ang lirip ay may kaugnayan sa proseso ng pagninilay. Maiuugnay ito tinatawag na “reflective teaching” na nangangahulugan ng pagsusuri o eksaminasyon sa umiiral na paniniwala sa pagtuturo at pagkatuto at ugnayan nito sa aktwal na pagtuturo sa loob ng silid-aralan bago, habang at pagkatapos na ang kurso o asignatura ay maituro. Ang bantula naman ay magsisilbing isang drill o gawain na makapaglilinang sa kasanayan ng mga mag-aaral na maunawaan ang iba't ibang mga konsepto sa aralin at nagsisilbing panawagan o hamon sa mag-aaral na maipakita ang kanilang kritikal na pagsusuri sa mga tinalakay na teksto o akda, at ang hasik naman ay aplikasyon sa pang-araw-araw na pamumuhay ng mga mag-aaral. Makikita ang mga ito sa nilalaman ng modyul na ginamit ng mananaliksik sa pagtuturo ng asignaturang Pagbasa at Pagsusuri ng Iba't ibang Teksto tungo sa Pananaliksik

Pag-igting ng Ika-21 Siglong Kasanayan (21st Century Skills) at 4 C'S sa Kagamitang Pampagtuturo

Sa pagtuturo ng anomang asignatura, partikular sa Filipino, mahalagang maging sangkap ang apat na C na lumilina sa ika-21 siglong kasanayan (21st Century Skills): ang komunikasyon (communication), kolaborasyon (collaboration), kritikal na pag-isip (critical thinking), at pagiging malikhain (creativity). Ang nagaganap sa larangan ng pagtuturo ng wika at panitikan ay maraming makabuluhang pagbabago. Nakatuon ang pagtuturo sa paggamit ng mga modyul upang matiyak ang paglinang ng iba't ibang kasanayan ng mag-aaral. Kinakailangang mataya ang mga kagamitang pampagtuturo sa komunikatibong aspekto nito (communicative methodology) dahil nakabatay ito sa pagiging awtentiko, makatotohanan, at nakatuon sa mga mag-aaral (Aranda and Zamora, 2016).

Figura 2

Konseptuwal na Balangkas

Ang pekeng balita (fake news) sa pagpapakahulugan nina Allcott at Gentzkow, ay mga artikulo na intensyonal at napatunayang hindi makatotohanan, at makapanghahamak sa mga mambabasa (2017, makikita sap ag-aaral nina Tandoc et al., 2018). Si Hunt naman ay pinagpakahulugan ang fake news bilang ‘nilikha na walang makatotohanang pinagmulan at ibinabahagi sa malawakang paggamit sa social media at tinatanggap bilang phenomenal (2016, makikita kay Fernandez, 2017). Ang paglaganap ng fake news ay maihahalintulad sa paglaganap ng isang nakahahawang sakit. Sa paliwanag ni Kucharski (2016):

For example, disease strains can evolve and compete in a host population, much like rumors, and infections and opinions are both shaped by social contacts. Modeling of competing disease strains indicates that, as contacts become more localized, the diversity of circulating strains can increase. Mahihinuha na marami sa mga tao ang mas tinatanggap ang misimpormasyon dahil sa katamaran. Sa iba pang pag-aaral na isinagawa nina Pennycook at Rand (2018), nadiskubre na ang madaling paniniwala sa fake news ay

naka-angkla sa katamaran sa pag-iisip kaysa sa tinatawag na partisan bias.

Ang mga suliraning dala ng misimpormasyon ay maaaring masolusyonan sa pamamagitan ng pagbabasa. Si Figueira at Oliveira (2018) ay naniniwala na ang mga gumagamit ng social media ay sadyang nakapagbabahagi ng mga artikulo na may kaakit-akit na headline (catchy headline) dahil sa pagkawala ng masusi at kritikal na pagbasa. Ang mapanuri at maunawang pagbasa (reading comprehension) ay may malaking gampanin upang maiiwas ang mambabasa na madaling maniwala sa fake news. Sa pagbabagong digital na patuloy na lumalaganap, ang literasiya at pagiging mapanuri ay kailangan ding suriin at sumabay sa mga pagbabago. Mauunawaan na ang development ng kritikal na literasiya, partikular ang kasanayan sa pagbasa tulad ng komprehensyon at pagkakaroon ng paghihinuha (inference) ay may malaking ugnayan sa mga basikong kasanayan sa literasiya o pagkatuto (National Literacy Trust, 2018). Ito ay sinusupportahan ng pag-aaral ni McNeill (2018) na naglalahad na ang mga gumagamit ng social media ay dapat na maging kritikal sa mga nababasa nila sa online.

While critical research and reading are indeed important skills to teach, the study of legends shows that acquisition of information—even that which might be called “news”—often comes from informal, conversational sources rather than from activities that would be labeled “research.” On social media, where the line between reading and conversing is especially blurred, the vetting of sources is complicated by the perception of exactly who or what the source of the information really is.

Sa pagsasanay sa mga mag-aaral na palagiang gamitin ang kanilang kasanayan sa pagbasa at pagsusuri maging sa labas ng akademiya (lalo’t higit sa paggamit ng mga aplikasyon sa social media), gayon na lamang na mapipigilan ang mabilis na paniniwala ng mga “netizen” sa fake news ay mapapababa, o kaya ay lubos na masasawata o mapipigilan.

Metodo at Disenyo ng Pag-aaral

Ginamit sa pag-aaral ang deskriptibo o palarawang disenyo ng pananaliksik. Sa deskriptibong disenyo, nangalap ng impormasyon ang pananaliksik sa lebel ng katanggapan ng mga mag-aaral sa mga kagamitang pampagtuturo at mga teksto na may integrasyon ng modelong CRAAP at mga katutubong konsepto ng lirip, bantula at hasik. Ang deskriptibong disenyo ng pananaliksik ay naglalarawan ng populasyon, sitwasyon, o mga phenomena na nakapaloob sa isang pag-aaral. Nakapokus ang naturang disenyo ng pananaliksik sa pagsagot ng mga tanong na ano, paano,

kalian, at saan na mga katanungan o suliranin ng pag-aaral.

Sa pamamagitan ng purposive sampling at aplikasyon na Raosoft, tatlung mag-aaral (30) mula sa ika-11 Baitang ng Higher School ng Unibersidad ng Makati (HSU) ang naging tagatugon sa isinagawang pag-aaral at sumagot ng mga talatanungan na dumaan sa balidasyon ng sampung ekspertong guro sa Filipino. Ginamit din ang kuwantitatibong metodo upang malaman ng mananaliksik ang propayl ng mag-aaral na may kaugnayan sa misinformation at disinformation. Ginamit din ng mananaliksik ang 4 point Likert Scale, Mean, at Standard Deviation upang suriin ang mga datos.

Mga Resulta at Pagtalakay

Narito ang resulta ng pangangalap ng datos.

Ipinakita ng datos sa Talahanayan 1 ang lebel ng pagtanggap ng mga mag-aaral sa mga tekstong ginamit na may integrasyon ng modelong CRAAP. May kabuuang mean na 3.71 at standard deviation na 0.55 ang nakalap na datos ng mananaliksik at lumabas na lubhang katanggap-tanggap ang kabuuang resulta ng paggamit ng mga tekstong sinuri ng mga mag-aaral gamit ang modelong CRAAP at mga katutubong konsepto ng lirip, bantula at hasik.

Talahanayan 1

Lebel ng Pagtanggap ng Mag-aaral sa mga Tekstong Ginamit na may Integrasyon ng Modelong CRAAP

Bilang ng Aytem	Mean (M)	SD	Berbal na Interpretasyon
5	3.71	0.55	Lubhang Katanggap- tanggap

Sa pagtalakay ng mga tekstong impormatibo at deskriptibo, ginamit ng mananaliksik ang ilang mga babasahin sa Filipino mula sa mga artikulong inilimbag ng Facts First PH. Ang mga tekstong ginamit ay isinalin ng guro sa sariling wika mula sa Ingles at iniakma ito sa paksang nakatalagang talakayin para sa araw na isinagawa ang pangangalap ng datos.

Ayon kina Tanpoco, Rillo at Alieto (2019) ang pagsasaling-wika ng mga piling babasahin mula Ingles patungo sa Filipino ay isa sa pinakakompleks na gawain ng guro sa akademiya. Nakatutulong ang mga isinaling akda o artikulo upang makabuo ang mga mag-aaral ng interpretasyon at masaliksik kung paano magagamit ang mga interpretasyong inihayag ng mga ito tungo sa pag-unawa at/o komprehensyon. Nabibigyang-pagkakataon din ang mga mag-aaral na maging mapanuri kung wasto ang mga wikang ginamit at makatotohanan ang mga sangguniang binasa.

Ipinakita naman sa Talahanayan 2 ang bahagdan ng lebel ng komprehensiyon ng mga mag-aaral sa mga sinuring teksto at sanggunian. Nakakuha ng pinakamataas na bahagdan ang hasik na may 65.4 na bahagdan. Samantala, ang liris o pagninilay ay nakakuha ng mababang bahagdan na 12. Ipinakikita at pinatutunayan lamang ng resulta mula sa Talahanayan 2 na marami sa mga mag-aaral ang nahihirapang maisagawa ang determinasyon ng mga makatotohanang balita at mga impormasyon na kanilang nababasa lalo't higit sa paggamit ng mga online na sanggunian.

Talahanayan 2

Lebel ng Komprehensiyon ng mga Mag-aaral gamit ang Liris, Bantula, Hasik

#	Katutubong Konsepto	Bahagdan
1	Liris (Pagninilay)	12%
2	Bantula (Paglinang)	22.6%
3	Hasik (Aplikasyon/Pagsasagawa)	65.4%

Ang nakalap na datos ay nagpapakita na ang aplikasyon o ang katutubong konsepto ng hasik ay mahalaga para sa mga mag-aaral upang makabuo ng mga makahulugang konsepto mula sa kanilang binasa. Ayon kina Villanueva (2022), ang mga mag-aaral ay may iba't ibang estratehiya upang maging makabuluhan ang komprehensyon mula sa kanilang binasa. Batay ito sa kanilang propayl sa wikang madalas na ginagamit sa kumbersasyon gaya sa tahanan, ang metakognitibong mga pamamaraan sa pagbasa at ang estratehiyang maaaring gamitin ng guro sa pagtalakay ng mga panitikan o iba't ibang uri ng teksto ay makatutulong sa pagbuo ng makabuluhang paglalapat ngito sa pang-araw-araw na pamumuhay.

Maiuugnay ang hasik o aplikasyon ng mga natutuhan mula sa akdang binasa sa konteksto ng "digital literacy". Sa gawing ito, natututuhan ng mga mag-aaral ang iba't ibang kasanayan gaya ng ebalwasyon ng mga tekstong kanilang binabasa gamit ang mga gaheto gaya ng cellphone, laptop, at internet. Sa malawak na mundo ng social media, maaaring may positibo at negatibong pamamaraan o aplikasyon ang mga mag-aaral bilang mambabasa. Maaaring sila ang maging tagasuri kung makatotohanan ang mga impormasyon na kanilang binasa o sila ang maging pangunahing tagapaghasik ng hindi makatotohanang kaalaman at walang kasiguraduhan na ang mga nakukuha sa onlayn na espasyo ay mapagkakatiwalaan at maasahan. Ang nagiging resulta ng ganitong aplikasyon ng kaalaman makatotohanan man o hindi ay nagdudulot ng kalituhan sa mga tao at nagiging dahilan upang hindi maging wasto ang determinasyon o

pagsusuri kung ang kanilang nababasa sa birtwal na espasyo at mga libro, artikulo o iba pang plataporma ay makatotohanan o peke. Ang kondisyong ito sa kasalukuyang panahon ay tinatawag na "post-truth era".

Talahanayan 3

Bahagdan ng mga Modelong Ginagamit ng mga Mag-aaral sa Pagpapaunlad ng Komprehensiyon at Paniniwala Sa Fake News

Modelong CRAAP	Bahagdan
Currency (Panahon ng publikasyon ng impormasyon)	30%
Relevance (Halaga ng impormasyon sa pangangailangan ng mag-aaral)	25%
Authority (Pinagmulan ng impormasyon)	5%
Accuracy (Pagkamakatotohanan at Kawastuhan ng impormasyon)	20%
Purpose (Dahilan ng pag-iral ng impormasyon)	20%

Makikita sa ikatlong talahanayan ang bahagdan ng mga modelong ginagamit ng mga mag-aaral sa pagpapaunlad ng komprehensiyon at paniniwala sa fake news. Makikita na may pinakamataas na bahagdan ang pagsipat ng mga mag-aaral sa panahon ng publikasyon ng mga sanggunian, teksto o impormasyong nababasa. Nakakuha naman ng magkatulad na bahagdan ang accuracy o pagkamakatotohanan at kawastuhan ng impormasyon gayundin ang purpose o dahilan ng pag-iral ng impormasyon na may 20 porsyento. Samantala, pinakamababang bahagdan na limang porsyento ang authority o pinagmulan ng impormasyon. Marami sa mga mag-aaral na naging tagatugon ay nangangailangan ng pagpapaunlad sa determinasyon ng mga sanggunian kung saan ito nagmula.

Ayon kina Molina et al. (2017) ang mga lehitimong organisasyon ng mga mamamahayag at ibang mga istasyon ng pagbabalita ay nagsagawa ng isang pamamaraan upang labanan ang publikasyon ng fake news at paano nakaapekto ang mga ito sa kanilang awtput na mga balita at ginagamit na plataporma. Ang malaganap na publikasyon ng balita sa social media gaya ng Facebook at Twitter ay mayroong positibo at negatibong kinahinatnan. Ang mga mambabasa ay nakaramdam na sobra-sobra na marahil ang mga balitang napapanood sa telebisyon at nababasa sa social media kung kaya pinipili na lamang nila ang mga website na maaaring makapagbigay sa kanila ng eksakto at sapat na balita. Subalit, ang paggamit ng social media upang mapagkukuhanan ng mga "latest" o napapanahong balita, ito man ay sinasadya o talagang isinagawa ay paunti-unting dumarami sa paglipas ng panahon kung kaya ang daloy ng mga balita ay naging kadluan din ng mga hindi makatotohanang impormasyon at/o disimpormasyon.

Talahanayan 4

Lebel ng Pagtanggap ng Mag-aaral sa mga Tekstong Ginamit na may Integrasyon ng Modelong CRAAP

T-Test	Critical value	Degrees of Freedom (df)	Desisyon
t=4.42	1.860	df=8	Tanggihan ang Ho

Ipinakita sa Talahanayan 4 ang resulta ng T-Test sa signipikanteng ugnayan ng lebel ng komprehensyon ng mga mag-aaral at paniniwala sa fake news. Makikita rin sa talahanayan ang desisyon na hindi tanggapin ang null hypothesis at tanggapin ang alternatibong hypotesis ng pag-aaral na may signipikanteng ugnayan ang lebel ng komprehensyon ng mga mag-aaral at ang kanilang paniniwala sa fake news. Ang resulta ng T-test ay sinasang-ayunan ng pag-aaral nina Tandoc et al. (2017) na maraming epekto ang komprehensyon at pagtanggap o determinasyon ng mga impormasyong makatotohanan sa hindi makatotohanan. Ayon sa kanila, maraming pag-aaral ang nagdokumento na napakahirap para sa mga tao anoman ang edad nito na masuri o makilala ang fake news. Isang pag-aaral ang kanilang isinagawa sa libong estudyanteng nasa middle high school, high school at kolehiyo mula sa Estados Unidos na bagaman ay maituturing na “digital natives” ay hindi nalalaman kung paanong wastong suriin ang mga impormasyong nakikita sa social media, na kahit na ang mga ito ay may mataas na antas ng komprehensyon, naapektuhan ng disimpormasyon ang kanilang pag-unawal. Lumabas na 91 na porsyento mula sa mga ito ang nagkamaling kilalanin ang fake news bilang katotohanang impormasyon gamit ang mga artikulong mula sa akademiya, birtwal na limbag at iba pang materyales.

Batay sa resulta ng isinagawang pag-aaral, nabuo ng mananaliksik ang mga sumusunod na lagom: Karamihan sa mga mag-aaral ay hindi nasusuri ang pinanggalingan na mga impormasyon tungkol sa kanilang nababasang mga artikulo sa online.

Marami sa mga tagatugon ay lubos na nakauunawa sa relevance o kahalagahan ng impormasyon sa kanilang pag-aaral.

Ang paggamit ng mga katutubong konsepto ng lirip, bantula at hasik ay nakatulong sa mga mag-aaral upang palaguin ang kanilang pag-unawa at pagtanggap sa mga impormasyong nababasa sa online at social media.

May signipikanteng ugnayan ang lebel ng komprehensyon at pagtanggap ng mga mag-aaral sa fake news.

Lubhang katanggap-tanggap ang mga teacher-made na mga kagamitang pampagtuturo na

nilalangkapan ng modelong CRAAP at mga katutubong konsepto.

Kongklusyon

Bilang kongklusyon ng pag-aaral na isinagawa, natunghayan sa pananaliksik na may malaking epekto ang pag-iral ng fake news sa lebel ng komprehensyon ng mga mag-aaral. Bilang isang akademikong institusyon, inaasahan na ang mga ito ay lubos na magpunyagi sa pag-iisip at implementasyon ng mga proyektong makatutulong upang mapataas ang lebel ng komprehensyon ng mga mag-aaral. Napakalawak na ng sakop ng internet. Pumapantay na ito sa sakop ng pagbabasa. Maraming mga babasahin ang makikita sa social media, mabuting maglaan ng oras upang saliksikin ang nilalaman nito. Dahil sabi nga nila, uso ang kababawan ng pag-unawa na ultimo ang mga sikat na personalidad na bagaman buhay pa ay ilang beses na pinapatay sa mga balita at babasahin dahil sa disimpormasyon. Pagkakataon na maituturing para sa akademiya at pamahalaan na maglunsad ng mga programang may lapat sa lahat ng edad sa wastong paggamit ng social media, pagsusuri ng babasahin upang makilala kung ito'y pagmumulan ng disimpormasyon at mahigpit na pagrerebyu ng mga batas sa paglabag ng pagpapakalat ng mga maling impormasyon, babasahin at iba pa sa anomang uri ng espasyo birtwal man o limbag na mga materyal. Mainam din na rebisahan at muling balikan ang mga kompetensiya sa kasalukuyang umiiral na kurikulum upang mapagtagpo ang mga kinakailangang kasanayan ng mag-aaral sa lahat ng antas at matinding polisiya sa “academic dishonesty” at pagpapakalat ng maling mga impormasyon.

Rekomendasyon

Kaugnay ng mga naging resulta at diskusyon ng pananaliksik, inirerekomenda ang mga sumusunod:

Para sa mga guro. Isakonteksto ang mga aralin sa Pagbasa at Pagsusuri ng Iba't ibang teksto sa Pananaliksik. Matiyak na ang mga sangguniang ginagamit sa pagtuturo at mga kagamitang pampagkatuto ay makatotohanan at napapanahon.

Para sa mga susunod na mananaliksik. Magsagawa ng mas malalim pang pag-aaral sa pagkalat ng fake news at mga kasalukuyang impormasyon mula sa ibang bansa kung paano epektibong masusugpo ang fake news, misinformation at disinformation. Lumikha ng mga talatanungan o materyales na maaaring gamitin sa mas malalim na pagsusuri ng impormasyong nababasa online o offline.

Para sa mga susunod na mananaliksik.

Bigyang-pansin ang pagsasanay ng mga guro sa wastong paggamit ng mga sanggunian na nababasa sa internet at mga pagsasanay upang lalong maging dekalidad ang mga kagamitang pampagtuturo at pagkatuto. Paigtingin ang mga polisiya ng paaralan tungkol sa pagpapakalat ng fake news, misinformation at disinformation.

References

- Alfaro, D. L. (2020). Fake News, Panic Pandemic and Responsible Use of Communications Media. *International Journal on Social Innovation & Research*, 11(1). <http://ejournals.ph/form/cite.php?id=15258>
- Almario, V. S. (2021). *Pambansang Diksiyonaryo sa Filipino*. Ateneo de Manila University Press. Lungsod ng Quezon.
- Aranda, M.R., & Zamora, J.L. (2016). Using Differentiated Instruction in Improving the Academic Performance of Students in Filipino Language. https://www.national-u.edu.ph/wp-content/uploads/2016/08/JSTAR-4_Aranda.pdf
- Fernandez, P. (2017). *The technology behind fake news*. *Library Hi Tech News*, 34(7), 1–5. <https://doi.org/10.1108/LHTN-07-2017-0054>
- Figueira, Á., & Oliveira, L. (2017). The current state of fake news: Challenges and opportunities. *Procedia Computer Science*, 121, 817–825. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.11.106>
- Geronimo, G. (2017, November 28). *Fake news “not just about politics,” also impacts daily decision-making*. <http://www.rappler.com/move-ph/189763-fake-news-impacts-daily-decision-making>
- Kucharski, A. (2016). *Study epidemiology of fake news*. *Nature*, 540, 525. Majority of Filipinos see fake news as “serious problem” – survey. <http://cnnphilippines.com/news/2018/06/12/Philippines-fake-news-misinformation-online-internet.html>
- McNeill, L. S. (2018). “My friend posted it and that’s good enough for me!”: Source Perception in Online Information Sharing. *Journal of American Folklore*, 131(522), 493–499.
- Molina, M. D., Sundar, S. S., Le, T., & Lee, D. (2021). “Fake News” Is Not Simply False Information: A Concept Explication and Taxonomy of Online Content. *American Behavioral Scientist*, 65(2), 180–212. <https://doi.org/10.1177/0002764219878224>
- National Literacy Trust. (2018). *Fake news and Critical Literacy: Final report*. <http://literacytrust.org.uk/research-services/research-reports/fake-news-and-critical-literacy-final-report/>
- Patag, K. J. (2018, October 15). *Pulse Asia: 88% of Filipino internet users Aware of fake news on social media*. <https://www.philstar.com/headlines/2018/10/10/1858917/pulse-asia-88-filipino-internet-users-aware-fake-news-social-media>
- Pennycook, G., & Rand, D. G. (2018). *Who falls for fake news? The roles of Bullshit receptivity, overclaiming, familiarity, and analytic thinking* (SSRN Scholarly Paper No. ID 3023545). Rochester, NY: Social Science Research Network <https://papers.ssrn.com/abstract=3023545>
- Revez, J., & Corujo, L. (2021). Librarians against fake news: A systematic literature review of library practices (Jan. 2018–Sept. 2020). *The Journal of Academic Librarianship*, 47(2). <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102304>
- Silverman, C., Hall, E., Strapagiel, L., Singer-Vine, J., & Shaban, H. (2016). *Hyperpartisan Facebook Pages Are Publishing False And Misleading Information At An Alarming Rate*. BuzzFeed. https://www.buzzfeed.com/craigsilverman/partisan-fb-pages-analysis?utm_term=.peg6RnKE3-pvVKrpRIG
- Tandoc, E., Ling, R., & Lim, Z. W. (2018). Defining “Fake News.” *Digital Journalism*, 6(2), 137–153. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143>
- Tanpoco, M., Rillo, R., & Alieto, E. (2019). Filipino to English transfer errors in writing among college students: Implications for the senior high school English curriculum. *Asian EFL*, 26 (6.1), 227–246. <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=67406609202008006812700200509402810103804600702005903412706509411012609909907202702805603305800604205501402402411113119084109053082054001060122119079002102099078006061053066087030066093072021124008067020065027122085029025089122077076016122100075025104&EXT=pdf&INDEX=TRUE>
- Villanueva, J. (2022). Language profile, metacognitive reading strategies, and reading comprehension performance among college students. *Cogent Education*. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2022.2061683>
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *INFORMATION DISORDER: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/information-disorder-toward->

[an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277](#)

Author's Bio-note

Marnel B. Caga is a Senior High School Teacher at the HSU handling Filipino, Entrepreneurship, and Research subjects. He is a resource speaker and trainer for In-Service Training of Teachers and Division-wide conferences for students. He is also the module writer for Filipino subjects of the Higher School ng UMAK and Rex Publishing Inc. He is currently earning units for his Doctor of Philosophy in Language Studies, specializing in Filipino at the De La Salle University-Dasmariñas. He presented some of his papers in areas of education, language, and media at different local and international conferences.